

Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce

Posudek - Závěrečná práce - CŽV

Student: Bc. Tereza KUBÁLKOVÁ

Obor: ČJ - AJ

Název práce v českém jazyce: Typologie vybraných ženských postav české literatury druhé poloviny 19.století

Název práce v anglickém jazyce: Typology of chosen women characters in the Czech literature of the second half of 19th century

Vedoucí práce: Mgr. Iva Krejčová, Ph.D.

Oponent práce: prof. PhDr. Dagmar Mocná, CSc.

Diplomová práce Terezy Kubáلكové navazuje na její práci bakalářskou, zabývající se stejným tématem, avšak v dřívějším časovém období. Možná právě proto autorka nepovažuje za nutné v úvodu vyložit důvody volby právě tohoto tématu, právě uvedených postav a vyjádřit se explicitně k cílům, k nimž svou srovnávací analýzou směřuje. Nicméně domnívám se, že v tomto případě šetří informacemi na nesprávném místě, neboť nejasnost intence nutně vzbuzuje ve čtenáři její práce rozpaky.

Za prvé není řečeno, proč si vybírá právě ženské postavy. Tvrzení, že dosud byla věnována větší pozornost postavám mužským (kde? V kvalifikačních pracích? V odborné literatuře? Jak to autorka zjišťovala?) nepovažují za dostačující. Vede ji snad k tomu skutečnost, že v souvislosti s emancipačním procesem, probíhajícím po celé 19. století, a s tím souvisejícím masivním vzestupem píšících žen, se fenomén ženské postavy stává pro literaturu tohoto století příznačným?

Za druhé nijak nevysvětluje svůj konkrétní výběr postav. To bývá v pracích podobného typu ten nejchoulostivější a nejsnáze napadnutelný metodický krok. Bez potřebného vysvětlení se výběr jeví jako problematický: převažují v něm zřetelně postavy romantického rodu nad těmi realistickými, postavy spíše pasivně snivé než činorodé. Zdá se mi až nemožné uvažovat o typologii ženských postav v druhé polovině 19. století bez Maryši či hrdinek Gabriely Preissové; typologii by obohatily i ženské postavy Terézy Novákové. Možná v preferenci romantických postav tkví nějaký autorčin záměr, ale z práce samé nevysvítá. Za nejproblematictější ovšem považuji zařazení několika postav téhož autora; v případě Jana Nerudy se alespoň zčásti jedná o postavy vzájemně odlišné (neplatí to ovšem pro paní Rusku a slečnu Máry), u Háalka však jde o postavy velmi podobné. Tím se ovšem typologická různorodost, jež snad byla pro autorku žádoucí, významně oslabuje.

Za třetí není explicitně řečeno, o čem má ona typologie ženských postav vypovídat. O interferenci romantismu, realismu a parnasismu, jak by nasvědčovala jedna z úvodních kapitol věnovaná v současnosti probíhající redefinici zmíněných uměleckých směrů? Ovšem konkrétní interpretace tuto linii nijak důsledně nesleduje, navíc autorka v závěru uvádí, že postihnout prolínání jednotlivých směrů při utváření postav je kvůli „příliš specifickému a úzkému výběru postav“ nemožné“. Vzhledem k tomu, že je do úvodní části zařazena kapitola o společenském postavení ženy v 19. Století, nabízí se otázka, zda má práce za cíl směřovat k postižení postupných proměn

v chápání ženského údělu. Autorka však tuto intenci nepřímou popírá tvrzením, že postavy z druhé poloviny 19. Století nejsou výrazněji odlišné od těch z poloviny první.

S tím souvisí volba markerů, opět bez vysvětlujícího komentáře. Autorka pouze uvádí, že je přebrala ze své bakalářské práce, kde se osvědčily a domnívá se, že není důvod „domnívat se, že by se projevy chování u později vytvořených hrdinek výrazně lišily.“ (s. 13) Tento předpoklad považují za značně diskutabilní. Domnívá se snad autorka, že literatura nepodléhá žádnému vývoji v čase? A že se tak nedělo ani u tématu tak úzce provázaného s proměnami společnosti, kdy na začátku 19. století bylo na ženu pohlíženo v duchu patriarchální tradice jako na bytost podřízenou muži, jejíž místo je výhradně v rodině, zatímco na jeho konci se objevují první lékařky? To, že v práci nejsou žádné výraznější změny oproti dílům analyzovaným v bakalářské práci zaznamenány a že zvolené markery se jeví jako funkční, je dáno oním výše zmíněným zúženým výběrem postav, jež většinou představují půvabné mladé ženy a dívky, cele žijící láskou, osobnosti v zásadě submisivní. Ovšem třeba již taková Frantina Karoliny Světlé, popř. Helena z románu Terézy Novákové Děti čistého živého, jsou ženy typově odlišné, filozoficky založené, v případě Heleny – vdovy s nedospělými dětmi - dokonce bez jakékoli milostné historie. Autorka rovněž do svého výběru nezahrnula ženy staré, počínaje Babičkou Němcové až opět k postavám Terézy Novákové (např. hrdinka povídky S nůží). Jediným vbočením z relativně stejnorodé skupiny postav jsou postavy z Nerudových Povídek malostranských (s výjimkou „krásnooké“ dívky), tam je ovšem třeba při interpretaci přihlídnout k specifické komické stylizaci.

Možná je tato koncepční bezradost dána také tím, že v práci se nevyskytuje žádná odborná literatura z oblasti teorie postavy, což u práce věnované typologii postav považují za těžko omluvitelné.

Jednotlivé interpretace zvolených próz jsou přitom vcelku zdařilé (za nejpovedenější pokládám výklad Čtyr dob a Magdaleny), avšak bez jasné jednotící koncepce vlastně bezúčelné.

Místy se v práci objevuje přílišné podléhání v lecčems problematice odborné literatury (viz např. citát z nerudovské monografie Solovjovové, deformující výklad autorova díla v duchu komunistické ideologie – s. 47), nepřesná vyjádření (co autorka míní „reálným pojetím biedermeieru“ u Nerudy? – s. 11; spojení femme fatale má ustálený význam, v Zeyerově románu najdeme její přímo modelové ztělesnění v paní Dragopulos, nikoli v „andělské“ Caterině, jak autorka tvrdí).

Za problematickou považují autorčinu interpretaci povídky U tří lilií, jež podle autorky „nenese žádnou tragiku“ (s. 58) a láska se tu objevuje „ve své obyčejnosti a každodennosti“. Tomuto výkladu ale podle mého názoru odporuje vypravěčův postoj k vyprávěné události, počínaje již první větou, kde sděluje „Myslím, že jsem tenkrát šílil.“, svůj tehdejší zážitek tedy považuje za výjimečný. Krásnooká má rozhodně daleko k ideálním dívkám Hálkovým či Zeyerovým, ale její mravní problematičnost není synonymem obyčejnosti (mohli bychom ji chápat jako variantu výše zmíněného romantického typu femme fatale). Také si nemyslím, že by se tu Neruda „vyrovnával s romantickými tendencemi“; prostě jim pro jednu (v této etapě své tvorby již zcela výjimečně) popustil uzdu.

Výhrady zmíněné v posledních dvou odstavcích ovšem nepovažují za podstatné. Zásadní je podle mě koncepční nedomyšlenost práce. Přesto je zřejmé, že ji autorka zpracovala poctivě, v řadě příkladů prokázala interpretační um. Doporučuji proto práci Terezy Kubákové k obhajobě.

V Praze dne 5. 1. 2016